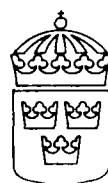

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1988/89:SfU5

Avgifter för pensionärer vid sjukhusvård

1988/89
SfU5

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 1988/89:33 vari föreslås – i enlighet med tidigare principbeslut av riksdagen – att det s.k. avgiftsfria året vid sjukhusvård för pensionärer med hel ålderspension avskaffas fr.o.m. den 1 januari 1989. Utskottet biträder detta förslag.

I propositionen föreslås också att ett nytt avgiftssystem vid sjukhusvård införs för ålderspensionärer och utförsäkrade förtidspensionärer likaledes fr.o.m. den 1 januari 1989. Förslaget i denna del innebär att avgiften per vård dag skall utgöra en tredjedel av summan av utgående pensionsförmåner (ålders- eller förtidspension i form av folkpension, pensionstillskott och ATP) dock högst 55 kr. och lägst 40 kr. Avgiften skall tas ut av försäkringskassorna genom avdrag på pensionsförmåner. I vissa undantagsfall föreslås avgiften till 30 kr. Utskottet biträder förslaget med den ändringen att avgiften för alla pensionärer skall utgöra en tredjedel av pensionsförmåner, dock högst 55 kr.

Utskottet föreslår också att en möjlighet till individuell prövning av avgiftsuttaget införs. Regeringen skall därför skyndsamt återkomma med ett förslag så att regler i detta hänseende kan träda i kraft den 1 maj 1989.

Till betänkandet har fogats en reservation (c, vpk, mp) och ett särskilt yttrande (c).

Propositionen

I proposition 1988/89:33 om avgifter för pensionärer vid sjukhusvård har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att anta förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Lagförslagen framgår av bilaga.

Motioner

1988/89:Sf2 av Sten Svensson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1988/89:33,
2. att riksdagen beslutar om sjukhusavgifter som uppfyller de i motionen ställda kraven på rättvisa och möjligheter till individuell nedsättning.

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1988/89:33 om avgifter för pensionärer vid sjukhusvård,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om rehabilitering som målsättning i sjukvården för ålderspensionärer,

3. att riksdagen beslutar upphäva tidigare principbeslut om att införa avgifter för pensionärer vid sjukhusvård.

1988/89:Sf4 av Barbro Sandberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på propositionen i denna del beslutar att avgiftens storlek alltid bör utgöra en tredjedel av pensionsförmåner med ett tak på 55 kr.,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att pensionstillskott bör utgå också till de pensionärer som på grund av undantagande från försäkringen för tilläggspension saknar eller har reducerat pensionstillskott.

1988/89:Sf5 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1988/89:33 om avgifter för pensionärer vid sjukhusvård,

2. att riksdagen beslutar att upphäva tidigare fattat principbeslut om att avskaffa rätten till fri sjukhusvård under ett år för pensionärer.

1988/89:Sf6 av Ragnhild Pohanka m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen avslår proposition 1988/89:33.

1988/89:Sf7 av Agne Hansson och Marianne Jönsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå proposition 1988/89:33 om avgifter för pensionärer vid sjukhusvård.

Utskottet

För en försäkrad som vårdas på sjukhus på grund av sjukdom utgår ersättning för vården enligt 2 kap. 4 § AFL. För pensionär som åtnjuter hel ålders- eller förtidspension är dock rätten till ersättning begränsad till 365 dagar. Det ankommer på regeringen att bestämma grunderna för ersättning. Ersättningsbeloppen till sjukvårdshuvudmännen ingår fr.o.m. år 1987 i den allmänna sjukvårdsersättningen som bestäms genom regelbundet återkommande överenskommelser mellan sjukvårdshuvudmännen och regeringen.

Ersättning för sjukhusvård utgår också till sådana vårdinrättningar som räknas som sjukhus men som inte drivs av sjukvårdshuvudmännen. Ersättningsbeloppet, som för närvarande är 45 kr. per vård dag, skall fr.o.m. år 1989 ingå i den allmänna sjukvårdsersättningen varvid förutsatts att sjukvårdshuvudmännen träffar avtal med berörda vårdinrättningar om de ersättningsbelopp som skall komma vårdinrättningarna till godo.

För sjukpenningförsäkrad som får sjukhusvård görs ett avdrag på sjukpenningen med 55 kr. per dag, dock högst en tredjedel av sjukpenningen. För pensionärer som uppbär hel ålders- eller förtidspension och för vilka försäkringen erlagger ersättning under 365 dagar kan med undantag för

sådana ålderspensionärer som är sjukpenningförsäkrade något avdrag på utgående försäkringsförmåner inte göras. Dessa pensionärer får således kostnadsfri sjukhusvård under sammanlagt högst ett år. Efter det avgiftsfria året har sjukvårdshuvudmännen enligt 17 § hälso- och sjukvårdslagen rätt att ta ut en avgift av högst 55 kr. per vård dag, varvid enligt överenskommelse mellan staten och sjukvårdshuvudmännen har förutsatts att nedsättning av avgiften skall kunna ske med hänsyn till pensionärens möjlighet att betala kostnaden för egen bostad och pensionärens behov av medel för särskilda rehabiliteringsinsatser.

I budgetpropositionen 1986/87 föreslogs att det avgiftsfria året för ålderspensionärer skulle avskaffas fr.o.m. den 1 juli 1987. Pensionärerna skulle sålunda själva erlägga avgift vid sjukhusvård, vilket beräknades leda till en utgiftsminskning för sjukförsäkringen för budgetåret 1987/88 med 540 milj. kr.

Vid riksdagsbehandlingen hänvisades i flera motioner (s, m, fp) till de regler som gäller för sjukpenningavdrag vid sjukhusvård. Motionärerna ansåg att en spärregel borde finnas även för avgifter som togs ut för sjukhusvård med stöd av hälso- och sjukvårdslagen.

Socialutskottet, som yttrade sig över de nämnda motionerna, delade den syn som kom till uttryck i motionerna, nämligen att en förändring av avgiftsskyldigheten aktualiserar frågan om en spärregel som skyddar de sämst ställda pensionärerna mot att drabbas av en orimligt hög avgift vid sjukhusvård. Utskottet framhöll att de möjligheter som finns till nedsättning av avgiften efter en individuell prövning av behovet förutsätter att pensionären själv begär nedsättning och redovisar motiven härför. Vid ett avskaffande av det s.k. fria året ökar antalet pensionärer som har att erlägga vårdavgift. Många enstaka korta vårdtillfällen kommer att omfattas av avgiftsuttaget. I det läget behövdes enligt socialutskottets uppfattning en mera schabloniserad regel för att skydda pensionärer med låga inkomster. Socialutskottet erinrade också om att nedsättning enligt nuvarande avtal främst anknyter till pensionärernas behov av egen bostad och/eller medel för rehabiliteringsinsatser. Den situationen att pensionären har små inkomster eller svag ekonomi i övrigt hade inte i sig berörts i avtalet. Socialutskottet ansåg att det fanns skäl att införa en ytterligare begränsning vilken skyddade pensionärer med låga pensionsinkomster mot att debiteras en avgift av 55 kr. per vård dag. En lösning som förespråkades i motionerna och som socialutskottet också såg som principiellt riktig vore att anknyta till de regler som gäller beträffande avdrag på sjukpenning. En liknande regel borde gälla för pensionärer som har att erlägga vårdavgift. Det borde enligt socialutskottet ankomma på regeringen att utforma förslag i frågan och snarast framlägga detta för riksdagen. Socialutskottet betonade emellertid att reglerna skulle vara schabloniserade och enkla att tillämpa och att de inte skulle innebära en individuell behovsprövning. Möjligheterna till nedsättning med hänsyn till särskilda behov borde kvarstå vid sidan av den nu beskrivna begränsningsregeln.

Socialförsäkringsutskottets majoritet (s, m, fp) delade departementschefens bedömning att systemet med det avgiftsfria året för ålderspensionärer borde avskaffas. Utskottet instämde också i socialutskottets bedömning att

en begränsningsregel behövdes till skydd för pensionärer med låga inkomster och att en sådan regel måste vara schabloniserad och enkel att tillämpa. Den borde utformas efter mönster av vad som gäller för avdrag från sjukpenning, och hänsyn borde endast tas till pensionsförmåner från den allmänna försäkringen. I likhet med socialutskottet ansåg socialförsäkringsutskottet att det borde ankomma på regeringen att utforma förslag i frågan. Propositionens förslag till lagändring i de delar det berörde det avgiftsfria året borde av lagtekniska skäl inte antas annat än tillsammans med den av utskottet begärda ändringen i hälso- och sjukvårdslagen. Det nya förslaget borde föreläggas riksdagen i så god tid att erforderliga lagändringar kunde träda i kraft den 1 januari 1988.

I proposition 1988/89:33 föreslås – i enlighet med det nämnda principbeslutet av riksdagen – att det avgiftsfria året vid sjukhusvård för pensionärer med hel ålderspension avskaffas fr.o.m. år 1989. Samtidigt läggs förslag fram om ett nytt avgiftssystem för ålderspensionärer samt för de förtidspensionärer som efter att ha åtnjutit ett avgiftsfritt år skall betala avgift för sjukhusvård. Pensionärerna skall inte längre erlägga avgift för sjukhusvård till sjukhusen utan i stället skall ett avdrag göras på pensionen för varje dag de vårdas på sjukhus. Avgiften skall utgöra en tredjedel av summan av de pensionsförmåner som utgår i form av grundpension från folkpensionen, ATP eller pensionstillskott, dock att avgiften skall vara högst 55 kr. och lägst 40 kr. För pensionärer som på grund av undantagande från ATP eller till följd av underlåten avgiftsbetalning har reducerat pensionstillskott föreslås avgiften bli 30 kr. per vård dag.

Genom att avgiften för sjukhusvård skall erläggas genom avdrag på pensionsförmånerna kommer det nya systemet att administreras av försäkringskassorna och riksförsäkringsverket varvid vårdgivarna skall lämna uppgifter om vilka personer som vårdats på sjukhus. Det bortfall av avgifter och ersättningar för sjukhusvård åt pensionärer som huvudmännen får vidkännas har beaktats genom att den allmänna sjukvårdsersättningen för år 1989 enligt överenskommelse mellan staten och sjukvårdshuvudmännen höjs med sammanlagt 960 milj. kr. De totala besparingarna för försäkringen, sedan nämnda belopp beaktats, har beräknats till ca 445 milj. kr. per år.

I motion Sf2 av Sten Svensson m.fl. yrkas avslag på propositionen samt att riksdagen beslutar om sjukhusavgifter som uppfyller de i motionen ställda kraven på rättvisa och möjligheter till individuell nedsättning. Motionärerna anser att propositionen inte uppfyller de krav som företrädare för moderata samlingspartiet tidigare ställt upp som en förutsättning för att avskaffa det avgiftsfria året för pensionärer eftersom pensionären vid sjukhusvård inte alltid får behålla minst två tredjedelar av pensionen. Inte heller tillgodoses kravet på möjlighet till en individuell avgiftsnedsättning så att den på sjukhus vårdade pensionären skall kunna behålla sin bostad och/eller kunna bestrida rehabiliteringskostnader. Motionärerna kan följaktligen inte biträda den utformning förslagen fått i propositionen.

Även Barbro Sandberg m.fl. vänder sig i motion Sf4 mot den utformning tredjedelsregeln fått i propositionen och begär att riksdagen med avslag på propositionen i denna del beslutar att avgiftens storlek alltid skall utgöra en

tredjedel av pensionsförmånens storlek, dock högst 55 kr.

1988/89:SfU5

Olof Johansson m.fl. yrkar i motion Sf3 att propositionen avslås (yrk. 1) och att tidigare principbeslut om avgifter vid sjukhusvård rivs upp (yrk. 3). Motionärerna anför att den nya vårdavgiften medför en stor extrakostnad för alla pensionärer och särskilt för dem med låg pension och att avgiften riskerar att äventyra ekonomiska åtaganden utanför vårdinstitutionen. Motionärerna erinrar också om att förtidspensionärer föreslås få behålla sitt friår med hänsyn till deras behov av egna ekonomiska medel för rehabilitering och menar att behovet är lika stort för de äldre att bli rehabiliterade och kunna behålla det egna hemmet. Motionärerna begär ett uttalande av riksdagen härom och om att rehabilitering måste finnas kvar som ett mål inom sjukvården för alla åldersgrupper (yrk. 2).

Även Lars Werner m.fl. yrkar i motion Sf5 avslag på propositionen och att tidigare fattat principbeslut skall upphävas, därför att den föreslagna sjukvårdsavgiften kommer att medföra oacceptabla ekonomiska påfrestningar för de sämst ställda pensionärerna.

I ytterligare två motioner, Sf6 av Ragnhild Pohanka m.fl. och Sf7 av Agne Hansson och Marianne Jönsson, yrkas avslag på propositionen. Ragnhild Pohanka m.fl. anför också rehabiliteringsskäl för att behålla friåret för ålderspensionärer och att det, om förslaget genomförs, finns risk för att en pensionär vid sjukdom inte kan behålla sitt hem. Agne Hansson och Marianne Jönsson framhåller att förslaget om slopande av friåret slår orättvist ur regionalpolitisk synpunkt och är ett nytt allvarligt slag mot Kalmar län som har en överrepresentation av äldre inom befolkningen. Länets resurser kommer ytterligare att ansträngas genom ökade socialbidragskostnader, när många enskilda inte klarar av de ekonomiska konsekvenserna av förslaget. För den enskilda individen hotas tryggheten att ha kvar ett eget hem efter sjukdomsperioden.

Den föreslagna sjukvårdsavgiften har beräknats enligt samma metodik som gäller för sjukpenningavdrag för sjukförsäkrade, dvs. på inkomsten före skatt. En avvikelse från denna metodik har dock gjorts genom att en nedre gräns för avgiften satts vid 40 kr.

Utan någon nedre avgiftsgräns skulle med det basbelopp som nu kan förutses för år 1989 en ogift pensionär med fullt pensionstillskott eller motsvarande ATP få betala 37 kr. Ett gift pensionärspar med motsvarande pensionsförmåner skulle däremot få betala endast vardera 33 kr., på grund av den lägre grundpension som utgår till makar som båda är ålderspensionärer. Personer med förtida uttag skulle med en strikt tredjedelsregel kunna få betala ännu lägre avgifter. Personer med undantagande från ATP skulle i sin tur få en avgift som var direkt anpassad till den reduktion av pensionstillskottet som gällde i det enskilda fallet i stället för den enhetsavgift om 30 kr. som föreslagits i propositionen för denna pensionärsgrupp.

En konsekvent genomförd tredjedelsmetod skulle också – förutom att systemet blev enhetligt – medföra att avgifterna under högsta avgiftsgränsen automatiskt blev anpassade till de årliga pensionshöjningarna.

Utskottet ser således flera fördelar med motionsförslagen i denna del och förordar därför att avgiften skall utgöra en tredjedel av pensionen, dock att den högsta avgiften skall vara densamma som för sjukpenningförsäkrade, för

närvarande 55 kr. Utskottet biträder därmed motionerna Sf2 och Sf4 i dessa delar.

1988/89:SfU5

Med ett avgiftssystem för pensionärer utan eller med låg ATP helt anpassat till de individuella pensionsinkomsterna kan enligt utskottet ingen erinran göras mot att det avgiftsfria året avskaffas i enlighet med tidigare principbeslut av riksdagen. Utskottet ansluter sig till propositionens förslag i denna del och avstyrker bifall till motionerna Sf3 yrkandena 1 och 3, Sf5, Sf6 och Sf7.

För många pensionärer innebär det nya systemet väsentligt lägre avgifter. Därmed bör behovet av avgiftsnedsättning bli mindre än i det nuvarande av sjukvårdshuvudmännen administrerade systemet där avgiften i princip är 55 kr. Det anförda innebär dock inte att utskottet bortser från betydelsen av att en ålders- eller förtidspensionär har tillräckliga ekonomiska medel för rehabiliteringsåtgärder och för att kunna behålla sin bostad under även en längre sjukdomsperiod. Tvärtom vill utskottet kraftigt understryka betydelsen härav och att en målsättning måste vara att rehabilitera sjuka ålderspensionärer, så att de kan återvända till ett eget boende. Det finns här stor anledning att också betona kommunernas ansvar för att det sociala skyddet fungerar i sådana situationer.

Även om, som nämnts, behovet av avgiftsnedsättning kan förutses bli mindre i det nya systemet anser utskottet att en möjlighet till individuell prövning bör finnas kvar. I det nuvarande systemet har genom överenskomelse mellan staten och sjukvårdshuvudmännen förutsatts att huvudmännen vid behov medger avgiftsnedsättning. Skäl för en sådan nedsättning har ansetts vara pensionärernas behov av och möjlighet att betala egen bostad och/eller pensionärens behov av medel för särskilda rehabiliteringsinsatser. Sådana skäl skall kunna åberopas av en pensionär även fortsättningsvis för att helt eller delvis slippa avdrag på pensionen för sjukhusvårdsavgifter.

Med hänsyn till den korta tid som återstår innan det nya avgiftssystemet skall träda i kraft den 1 januari 1989 kan utskottet förutse betydande problem i den praktiska tillämpningen om särskilda regler om en individuell prövning av avgiftsuttaget införs med så kort förberedelse tid. Försäkringskassans personal måste få utbildning och informationsmaterial till pensionärerna om möjligheten till individuell prövning måste tas fram och distribueras. Det får därför ankomma på regeringen att förbereda ett lagförslag om en individuell prövning och att skyndsamt återkomma med förslag till riksdagen, så att det nya avgiftssystemet kompletteras med bestämmelser om individuell prövning som kan träda i kraft snarast möjligt och senast den 1 maj 1989. Reglerna skall utformas så att de kan tillämpas även på avgifter som hänför sig till tid efter den 1 januari 1989. Vad utskottet anförts bör riksdagen med anledning av motion Sf2 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

Motion Sf3 yrkande 2 får anses tillgodosedd med vad utskottet anförts.

I motion Sf4 anför Barbro Sandberg m.fl. att de intäkter som avgiftsbeläggningen medför borde användas för att förbättra de ekonomiska villkoren för de sämst ställda pensionärerna. I första hand bör detta ske genom att pensionstillskott utgår till de pensionärer som på grund av undantagande från försäkringen för tilläggspension saknar eller har reducerat pensionstillskott. Motionärerna begär i yrkande 2 ett tillkännagivande härom.

Utskottet har under en följd av år behandlat yrkanden om rätt till

pensionstillskott vid undantagande från ATP. I utskottets av riksdagen godkända betänkande SfU 1986/87:10 konstaterade utskottet att det i direktiven till pensionsberedningen har angivits att någon ändring vad gäller rätten till pensionstillskott inte bör komma i fråga när det gäller pensionstillskott till den som begärt undantagande från ATP och inte betalat sin ATP-avgift. Med hänsyn till osäkerheten om levnadsvillkoren för pensionärer som på grund av att de begärt undantagande från ATP inte kan erhålla pensionstillskott ansåg utskottet emellertid att det fanns skäl att närmare undersöka deras behov av ekonomiskt stöd. En sådan undersökning borde kunna ske inom pensionsberedningen. Vad utskottet med bifall till ett motionsyrkande således anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 175).

I avvaktan på resultatet av denna undersökning är utskottet, liksom under föregående riksmöte (se SfU 1987/88:18), inte berett att förorda någon ändring av gällande bestämmelser för ifrågavarande pensionärer. Utskottet avstyrker således bifall till motion Sf4 yrkande 2.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avgiften för pensionärer vid sjukhusvård* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf4 yrkande 1 och motion 1988/89:Sf2 yrkande 2 i motsvarande del och med anledning av proposition 1988/89:33 och motionerna 1988/89:Sf2 yrkande 1 och yrkande 2 i motsvarande del och 1988/89:Sf3 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1988/89:Sf3 yrkandena 1 och 3, 1988/89:Sf5, 1988/89:Sf6 och 1988/89:Sf7 *dels* antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring med den ändringen att 2 kap. 12 § erhåller följande, såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse.

Propositionens förslag

Utskottets förslag

2 kap.
12 §

För varje dag då en pensionsberättigad, som är bosatt här i landet, får sjukhusvård på grund av sjukdom skall försäkringskassan ta ut en avgift enligt vad som anges i denna paragraf.

Avgift tas ut från den som uppbär hel ålderspension. Avgift tas även ut från den som uppbär hel förtidspension och som under tid med sådan pension erhållit sjukhusvård på grund av sjukdom under 365 dagar.

Avgiften beräknas av försäkringskassan med hänsyn till storleken vid vårdtillfället av pensionsförmåner i form av ålderspension och förtidspension enligt denna lag samt pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott. Avgiften skall, om inte annat följer av fjärde stycket,

Avgiften beräknas av försäkringskassan med hänsyn till storleken vid vårdtillfället av pensionsförmåner i form av ålderspension och förtidspension enligt denna lag samt pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott. Avgiften skall utgöra en tredjedel av summan av

utgöra en tredjedel av summan av förmånerna räknade per dag, dock *lägst 40 och högst 55 kronor* för varje vård dag. Vid beräkningen av avgiften per vård dag skall förmånernas månadsbelopp delas med 30. Avgiften per vård dag avrundas till närmast lägre hela krontal. Avgiften för en kalendermånad får aldrig överstiga avgiften för 30 vård dagar.

I fall där pensionstillskott till ålderspension eller förtidspension är reducerat på grund av att undantagande från försäkringen för tilläggs-pension har gällt för pensionären eller på grund av att pensionspoäng enligt 11 kap. 6 § första stycket inte har tillgodoräknats som följd av underlåten avgiftsbetalning, skall avgiften per vård dag utgöra 30 kronor.

Avgiften tas ut genom avdrag vid utbetalning av sådana pensionsförmåner som är avgiftsgrundande enligt andra och tredje styckena. Försäkringskassan beslutar om sådant avdrag. Om avdrag inte kan göras på grund av att avgiftsgrundande förmåner inte längre lämnas, skall någon avgift inte tas ut. Inte heller skall avgift tas ut om pensionsförmånerna vid vårdtillfället eller avdragstillfället är nedsatta enligt 10 kap. 2 § eller uppbärs av annan än den pensionsberättigade enligt 10 kap. 3 §. Avgifterna tillfaller den allmänna försäkringen.

dels antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om individuell avgiftsprövning.

2. beträffande *pensionstillskott vid undantagande från ATP* att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf4 yrkande 2.

Stockholm den 29 november 1988

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Margit Gennser (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Margareta Persson (s), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Christina Pettersson (s), Arne Mellqvist (s), Bertil Persson (m) och Martin Segerstedt (s).

Avgiften för pensionärer vid sjukhusvård (mom. 1)

Karin Israelsson (c), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk) och Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottet yttrande som börjar på s. 5 med "Den föreslagna" och slutar på s. 6 med "till känna" bort ha följande lydelse:

När riksdagen år 1987 fattade ett principbeslut om att slopa det avgiftsfria året för pensionärer vid sjukhusvård röstade bl.a. företrädare för c och vpk för att friåret för pensionärerna skulle behållas. De sämst ställda pensionärerna skulle annars få en oacceptabel försämring av sin ekonomi och den enskildes möjligheter till rehabilitering skulle drastiskt minska.

Utskottet vidhåller denna inställning. Propositionens förslag innebär – även med de ändringar utskottsmajoriteten föreslagit – att pensionärer med låg pension får vidkännas en stor extra kostnad vid sjukdom. Det finns enligt utskottets uppfattning inget utrymme i deras budget för extra avgifter i samband med sjukhusvård. I många fall är det de äldre pensionärerna som har långa vårdtider och samtidigt låg pension. Det blir då i första hand dessa pensionärer som kommer att drabbas av de ändrade avgiftsreglerna och som får betala den besparing det slopade friåret medför för statsbudgeten.

Utskottet anser med det anförda att riksdagen med bifall till motionerna Sf3 yrkandena 1 och 3, Sf5, Sf6 och Sf7 bör avslå propositionen och samtidigt undanröja det år 1987 fattade principbeslutet om att slopa det avgiftsfria året.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *avgiften för pensionärer vid sjukhusvård*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Sf2 yrkande 1, 1988/89:Sf3 yrkandena 1 och 3, 1988/89:Sf5, 1988/89:Sf6 och 1988/89:Sf7 och med anledning av motion 1988/89:Sf3 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1988/89:Sf2 yrkande 2 och 1988/89:Sf4 yrkande 1, *dels* avslår proposition 1988/89:33, *dels* upphäver sitt beslut att slopa det avgiftsfria året vid sjukhusvård (prop. 1986/87:100, SfU14, rskr. 234),

Särskilt yttrande

Avgiften för pensionärer vid sjukhusvård

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anför:

Som motivering för att förtidspensionärer får behålla ett avgiftsfritt år vid sjukhusvård har i propositionen angetts deras behov av egna ekonomiska medel för rehabilitering. Detta måste enligt vår mening tolkas så att regeringen anser att ålderspensionärer inte har samma behov av medel för rehabilitering som förtidspensionärer. Vi tar avstånd från ett sådant synsätt och anser att målet om rehabilitering måste finnas kvar i sjukvården för alla åldersgrupper. Med hänsyn till att utskottsmajoriteten kraftigt understrukt

att en målsättning måste vara att rehabilitera sjuka ålderspensionärer så att de kan återvända till ett eget boende, avstår vi från ett särskilt yrkande med anledning av motion Sf3 yrkande 2.

1988/89:SfU5

1. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ dels att 2 kap. 14 § skall upphöra att gälla, dels att 2 kap. 10 och 12 §§, 3 kap. 4 § och 20 kap. 8 § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 kap.
10 §²

Frågor om sjukvårdsersättning prövas i andra fall än som avses i andra stycket av den allmänna försäkringskassa, hos vilken den försäkrade är inskriven eller skulle ha varit inskriven, om han uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 §. Denna försäkringskassa får dock uppdra åt en annan försäkringskassa att pröva sådana frågor.

Frågor om sjukvårdsersättning enligt 2, 3 och 5 §§ samt ersättning enligt 4 § som inte hänför sig till visst vårdtillfälle prövas av den försäkringskassa inom vars verksamhetsområde vårdgivaren bedriver sin verksamhet. Det samma gäller sjukvårdsersättning i övrigt i de fall där den försäkrade inte är och inte heller under den förutsättning som sagts i första stycket skulle ha varit inskriven hos allmän försäkringskassa.

Frågor om avgift för sjukhusvård enligt 12 § prövas av den försäkringskassa hos vilken den försäkrade är inskriven.

12 §

För tid efter ingången av den månad varunder den försäkrade fyllt 70 år eller dessförinnan börjat åtnjuta hel ålderspension enligt denna lag, får ersättning för sjukhusvård på grund av sjukdom utges för högst 365 dagar. Vad nu sagts tillämpas även för tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension, och skall med sådan tid jämföras efterföljande tid därest förtidspensionen upphört att utges med månaden näst före den, varunder den försäkrade börjat åtnjuta hel ålderspension.

Vad i första stycket stadgas med avseende på förtidspension äger motsvarande tillämpning där den försäkrade skulle hava kommit i åtnjutande av sådan pension, om han varit svensk medborgare.

För varje dag då en pensionsberättigad, som är bosatt här i landet, får sjukhusvård på grund av sjukdom skall försäkringskassan ta ut en avgift enligt vad som anges i denna paragraf.

Avgift tas ut från den som uppbär hel ålderspension. Avgift tas även ut från den som uppbär hel förtidspension och som under tid med sådan pension erhållit sjukhusvård på grund av sjukdom under 365 dagar.

Avgiften beräknas av försäkringskassan med hänsyn till storleken vid vårdtillfället av pensionsförmåner i form av ålderspension och förtidspension enligt denna lag samt pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott. Avgiften skall, om inte annat följer av fjärde stycket,

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1986:861.

utgöra en tredjedel av summan av förmånerna räknade per dag, dock lägst 40 och högst 55 kronor för varje vård dag. Vid beräkningen av avgiften per vård dag skall förmånernas månadsbelopp delas med 30. Avgiften per vård dag avrundas till närmast lägre hela krontal. Avgiften för en kalendermånad får aldrig överstiga avgiften för 30 vård dagar.

I fall där pensionstillskott till ålderspension eller förtidspension är reducerat på grund av att undantagande från försäkringen för tilläggs-pension har gällt för pensionären eller på grund av att pensionspoäng enligt 11 kap. 6 § första stycket inte har tillgodoräknats som följd av underlåten avgiftsbetalning, skall avgiften per vård dag utgöra 30 kronor.

Avgiften tas ut genom avdrag vid utbetalning av sådana pensionsförmåner som är avgiftsgrundande enligt andra och tredje styckena. Försäkringskassan beslutar om sådant avdrag. Om avdrag inte kan göras på grund av att avgiftsgrundande förmåner inte längre lämnas, skall någon avgift inte tas ut. Inte heller skall avgift tas ut om pensionsförmånerna vid vårdtillfället eller avdragstillfället är nedsatta enligt 10 kap. 2 § eller uppbärs av annan än den pensionsberättigade enligt 10 kap. 3 §. Avgifterna tillfaller den allmänna försäkringen.

3 kap.

4 §⁴

Om inte annat följer av 10-10 b §§ utgör hel sjukpenning för dag 90 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela krontal.

För varje dag då den försäkrade får sjukhusvård skall sjukpenning enligt denna lag minskas med 55 kronor, dock med högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmast lägre hela krontal.

Andra stycket gäller inte i fråga om sjukpenning för tid då den försäkrade uppbär hel ålderspension enligt denna lag.

⁴ Senaste lydelse 1987:223.

20 kap.

8 §⁵

Den som är försäkrad eller eljest äger rätt till ersättning enligt denna lag åligger att, i enlighet med de föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, av riksförsäkringsverket, lämna de uppgifter, som är av betydelse för tillämpningen av lagen. Beträffande den som är omyndig eller har god man eller förvaltare enligt föräldrabalken har förmyndaren eller, om det kan anses följa av uppdraget, gode mannen eller förvaltarens skyldighet att lämna uppgifterna.

Den som driver en sjukvårdsinrättning som är att anse som sjukhus enligt denna lag är skyldig att meddela den allmänna försäkringskassan när en patient tas in för vård på sjukhuset och när sjukhusvården upphör. Sådan uppgift skall utan dröjsmål lämnas till den försäkringskassa där patienten är inskriven.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

⁵Med nuvarande lydelse avses den i 1988/89:LU9 föreslagna lydelsen.

2 Förslag till

1988/89:SfU5

Bilaga

Lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Härigenom föreskrivs att 17 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Av patienterna får tas ut vårdavgifter enligt grunder som landstingskommunen bestämmer, i den mån inte annat är särskilt föreskrivet. Patienter som är bosatta inom landstingskommunen skall därvid behandlas lika.

När sjukhusvård meddelas en pensionär sedan denne under tid som anges i 2 kap. 12 § lagen (1962:381) om allmän försäkring erhållit sådan vård under 365 dagar, får vårdavgiften bestämmas till högst 55 kronor per vård dag.

En fordran på vårdavgift preskriberas tre år efter tillkomsten. I övrigt gäller preskriptionslagen (1981:130) i fråga om sådana fordringar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Senaste lydelse 1986:862.